

BASIN AÇIKLAMASI

TRABZON MİLLETVEKİLİ M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN

2005 MALİ YILI BÜTÇE KANUN TASARISININ TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

BÜTÇESİ ÜZERİNDE

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMANIN ÖZETİ

✓ **Tarımın Milli Gelirdeki payı önemlidir.**

Tarımın Türkiye ekonomisinde Millî Gelirdeki payı hâlâ önemli ölçüdedir. 2004 yılında yüzde 11,6'lık bu payın 2005 yılında yüzde 10,9'a düşmesi planlanıyor. Bunun yanısıra Türkiye'de nüfusun ve istihdamın yaklaşık yüzde 33-35'i tarım sektöründedir. Avrupa Birliğiyle kıyaslarsak, bunlar, son derece yüksek rakamlardır. Avrupa Birliğinde, gayri safî millî hâsıla içerisinde tarımın payı yüzde 2'nin altındadır. Yine, Avrupa Birliğinde, tarım sektöründe istihdamdaki nüfus yüzde 5'ler düzeyindedir.

✓ **Türkiye'de tarıma verilen destekler giderek azalıyor.**

Tarım sektöründeki gidişin iyi olmadığını görmekteyiz. Bütün ülkeler tarım sektörünü destekliyor, Türkiye de kendince birtakım destekler vermeye çalışıyor. Ancak, Türkiye'deki destekleri yıllar itibariyle değerlendirdiğimizde, Türkiye'de tarıma verilen desteklerin giderek azaldığını ve bu azalmanın etkisinin tarım sektöründe üretim azalışı şeklinde gerçekleştiğini görüyoruz.

✓ **Yüzde 6,5'lik faiz dışı fazlanın üçte 1'i tarımsal desteklemelerin azaltılmasından karşılanmıştır. Hükümet tarım sektörünü, üreticiyi faiz dışı fazlaya kurban etmiştir.**

Dünya Bankası 9 Mart 2004 tarihinde "Tarım Sektörü Destekleme Reformunun Etkileri" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Söz konusu rapor, 1999-2002 yılları arasında IMF ve Dünya Bankası destekli reform adı altında uygulanan tarımsal sektördeki politikaların tarım sektörüne etkisini göstermektedir. Örneğin, raporda 2002 yılında tarımsal desteklerdeki kesintilerin 5.5 milyar dolar olduğu ve Doğrudan Gelir Desteğinin devreye sokulması ile birlikte tarımsal desteklerin maliyetinin Millî Gelirin yüzde 2,3'ü oranında azaltıldığı ve bu durumun Hükümetin yüzde 6,5'lik bütçe fazlası hedefine ulaşmasına üçte 1 oranında katkıda bulunduğu ifade edilmektedir. Yani, yüzde 6,5'lik faiz dışı fazlanın üçte 1'i tarımsal desteklemelerin azaltılmasından karşılanmıştır.

Yine raporda, 2002 yılının sonuna gelindiğinde reform programı ile tarımsal desteklerin mali yükünün 5,5 milyar dolar azalarak 600 milyon dolara indiği ve bunun da Millî Gelirin yüzde 2,7 kadar bir tasarrufa denk geldiği ifade edilmektedir.

✓ **Büyümeden tarım sektörüne pay verilmiyor**

1999 – 2002 yıllarını söz konusu rapor aracılığıyla ele aldıktan sonra 2003 yılından sonra ne oldu diye baktığımızda, karşımıza şöyle bir tablo çıkıyor: 2003 yılı Adalet ve Kalkınma Partisinin hükümetteki ilk yılıdır. 2003 yılında tarımsal desteklerin Millî Gelirdeki payı önceki yıllara oranla çok fazla değişmiş değildir. 2004 ve 2005 yıllarında da hemen hemen aynı. 2004 yılı tarımsal destekleme ödeneklerinin Millî Gelirdeki payı yüzde 0,77, bütçe ödeneği de yılsonu 0,75 öngörülüyor. 2005 yılında ise bir miktar azalış

var, yüzde 0,72. 2003 yılında, bu oran yüzde 0,79. Ekonomi 2004 yılında yüzde 10 büyüyor, 2005 yılında yüzde 5 büyümesi öngörülüyor; 2005 yılı enflasyonu ve büyümeyi üst üste koyarsak yüzde 13.4 ediyor. Ancak, 2004 yılından 2005 yılına tarımsal destek ödeneklerindeki artış sadece yüzde 8,4. Yani, büyümeden tarım sektörüne pay verilmiyor.

✓ **Çiftçi iki kere kaybediyor**

Doğrudan gelir desteği ödemeleri bir yıl gecikmeli olarak yapılmaktadır. Halen, 2004 yılı ödemeleri yapılmış değil. 2004 yılının aralık ayında çok küçük bir rakamın ödeneceğini Sayın Bakan konuşmasında ifade ediyor. Bu durumda, çiftçi iki kere kaybediyor; bir zaten büyümeden pay alamıyor, eskiye kıyasla tarımsal destek ödemeleri son derece azalmış, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri 1999-2002 arasındaki azalmayı eleştirerek, tarım sektörünün düştüğü hali eleştirerek iktidara gelmiş olmasına rağmen, ondan daha iyi bir tablo yaratamamış, tersine, daha kötüye giden bir tabloyu ortaya koymuştur; çiftçi oradan kaybediyor, bir de, doğrudan gelir desteği ödemelerini geç alarak da kaybediyor.

✓ **Tarım sektöründe, Hükümet, 2005 yılında büyüme değil, küçülme programlıyor.**

Tarım sektöründe, bu politikaların sonucu olarak büyüme yok artık. 2003 yılı büyümesi yüzde 5,9 ama tarım sektörü yüzde 2,5 küçülmüş. 2004 yılında, gayri safî millî hâsılanın büyüme oranı yüzde 10; ama, tarım sektörünün büyümesi yüzde 3,1, çok aşağıda. 2005 yılı Hükümetin program hedefi, büyüme oranı yüzde 5, tarım sektöründe ise küçülme öngörülüyor. Programa göre tarım 2005 yılında yüzde 1,7 küçülüyor. Tarım sektöründe, Hükümet, 2005 yılında büyüme değil, küçülme öneriyor.

✓ **Don afeti sonucu fındık rekoltesi yarı yarıya azalmıştır**

Bu yıl, nisan ve mayıs aylarında Karadeniz Bölgesinde fındık ürününü önemli ölçüde etkileyen don olayı yaşandı. Don öncesi yaklaşık 700 bin ton olarak tahmin edilen rekolte, don sonrasında yapılan tahminlere göre yarı yarıya azalmış olup 350 bin tonluk bir fındık ürünü beklenmektedir bu yıl. Son derece önemli; Doğu Karadeniz’de, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon illerini etkileyen, Batı Karadeniz’de etkisi son derece az olan, kısmen Bartın’da olan bir afet, tabîî afet. Hükümet ne yapmıştır; toplam 47 ilde afetten etkilenen çiftçiye yardımda bulunmak üzere 46 trilyon liralık bir ödeneği illere göndermiştir. Bunun, fındıkta dondan etkilenen 4 ile dağılımı şöyle, Giresun, Ordu, Samsun, Trabzon’a, 46 trilyon liranın 43 trilyon lirası gönderilmiştir.

Öncelikle, zararın toplam miktarının tespitinde bir hata var. Dört ilde toplam zarar bedeli 626 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Giresun 141 trilyon lira, Ordu 320 trilyon lira, Samsun 74 trilyon lira, Trabzon 90 trilyon lira.

Bu zararın iller itibariyle dağılımını alırsak, zararın yüzde 22,6’sı Giresun’da, yüzde 51,1’i Ordu’da, yüzde 11,9’u Samsun’da ve yüzde 14,4’ü de Trabzon’dadır. Zarar karşılığı ödenmesi gereken miktar ise 312 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Yani, hükümet 673 trilyon liralık zarar olduğunu kabul ediyor, ancak, ben bunun 312 trilyon lirasını karşılayacağım demektedir. Bunun iller itibariyle dağılımı da şöyle: Giresun 80 trilyon lira, Ordu 160 trilyon lira, Samsun 33 trilyon lira ve Trabzon 17 trilyon lira. Ödeme yapılacak çiftçi sayısı da, bu dört ilde 134 950. Ödenen miktarları kendi içinde oranlarsak, ödenecek rakamın yüzde 27,5’u Giresun’a ödeniyor, oysa toplam zararın yüzde 22,6’sı Giresun’daydı. Ordu’nun toplam zarar içindeki payı yüzde 51,1di; ama, ödemede bir

küçük fark var, yüzde 54,9'unu alıyor. Samsun'un toplam zarar içerisindeki payı yüzde 11,9, ödeme miktarı başa baş gözüküyor, yüzde 11,6. Trabzon'un toplam zarar içindeki payı yüzde 14,4, ödenen miktar içindeki payı ise yüzde 5,9. Trabzon'daki zararın üçte biri ödenmekte. Bu Trabzon'a yapılan bir haksızlıktır.

(DON OLAYININ YARATTIĞI ZARARA VE ZARARIN TELAFİSİ İÇİN YAPILAN/YAPILACAK OLAN ÖDEMELERE İLİŞKİN DEĞERLER TABLODADIR.)

✓ **Zarar tespitinde il müdürlükleri gerçekçi tespit yapmamıştır**

Fındıktaki toplam rekolte yaklaşık 350 bin ton azaldığına göre, 626 trilyon liralık zarar tespiti 350 bin ton fındığın karşılığı mıdır? Yanıtı ben vereyim; kesinlikle değil. 350 bin ton fındığın bugünkü fiyatıyla hesaplayın, bunun, 626 trilyon liranın çok üzerinde olduğunu göreceksiniz. Zararın toplam miktarının tespitinde il müdürlükleri gerçekçi davranmamıştır, gerçekçi tespit yapmamıştır.

✓ **TRABZON'UN ZARARININ SADECE ÜÇTE BİRİNİ KARŞILARIM DİYORSUNUZ. SİZİN TRABZON'DA UYGULADIĞINIZ KRİTERLERLE DİĞER İLLERDE UYGULADIĞINIZ KRİTERLER BİRBİRİNDEN FARKLIDIR. ZARAR TESPİTLERİ YANLIŞTIR. YENİDEN YAPILMALIDIR.**

İkinci olarak, bu tespitler iller itibarıyla eşit kriterler esas alınarak da yapılmamıştır. Denilebilir ki, 2090 sayılı yasa kriterleri ortaya koymuştur, iller de bu kriterleri esas almıştır. Sayın Bakanım, bakın, toplam zararın yüzde 14,4'ü Trabzon'dadır, ancak, Trabzon'daki zararın neredeyse üçte 1'ini ancak karşılarım diyorsunuz, yüzde 5,9'unu. Sizin Trabzon'da uyguladığınız kriterlerle diğer illerde uyguladığınız kriterler birbirinden farklıdır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı illerden gelen raporları aynen kabul etmek zorunda mıdır Sayın Bakanım? Bu zarar tespitleri yanlıştır, bu zarar tespitlerini, derhal, yeniden yaptırmanız gerekmektedir. Açık ve net bir adaletsizlik, bir yanlışlık söz konusudur, Tarım Bakanlığı eğer illerden gelen raporları onaylama merciiyse, hiçbir şey yapmaz diyorsanız, ben, Tarım Bakanlığının fonksiyonunun ne olduğunu, görevinin ne olduğunu sizlere sormak isterim.

✓ **FİSKOBİRLİK'İN 2001 YILI ÜRÜNÜNDEN ELDE ETTİĞİ 220 TRİLYON LİRA ÜRETİCİYE AKTARILMALIDIR**

Fındıkta don olayı yaşandı, üretici son derece zor şartlar içerisinde. Fındık nedeniyle ekonomide yaklaşık 800 trilyon ile 1 katrilyon lira arasında bir zarar söz konusudur. Bu zarar, sadece tarım sektörüyle sınırlı kalmayacaktır, etkisini zincirleme olarak diğer sektörlerde de hissettirecektir. Bölgesel bir ekonomik kriz söz konusudur. Fiskobirlik'in elinde 2001 yılı ürününden 104 bin ton fındık vardı, hava şartlarının normal gitmesi halinde yağlığa gidecek olan bu fındık, don olması nedeniyle değer kazanmış ve Fiskobirlik tarafından piyasaya sürülmüştür. 300 trilyon liraya yakın bir gelir elde edilmiştir; ancak, Fiskobirlik'in elde ettiği bu gelirin bir kısmı kendisinde bırakılmış, yüzde 80'i ise Hazineye aktarılmıştır Fiskobirlik'in borçlarına mahsuben. Normal şartlarda yağlığa gidecek olan, bir değer ifade etmeyecek olan fındığın don nedeniyle değer ifade etmiş, 300 trilyon liralık bir gelir Fiskobirlik ve Hazinesinin kasasına girmiştir. Bunun yaklaşık 220 trilyon lirasının Hazineye bırakılmıştır. Bu durumda yapılması gereken nedir; bunu, alıp üreticiye aktarmaktır; ama, Hükümet öyle yapmamıştır. Üreticinin hakkı olan 220 trilyon lirayı üreticiye vermemiştir ve 4 ilde verilen, üreticiye yapılan ödemenin toplam miktarı da sadece ve sadece 43 trilyon liradır, zaten bu ödemeyi de adaletsiz bir şekilde yapmıştır.

✓ **Acil Eylem Planındaki taahhütlere ne oldu?**

Hükümetin Acil Eylem Planında tarım sektörüne yönelik olarak yapmış olduğu birçok vaat vardı ve bu Acil Eylem Planını, toplumla imzalanmış bir sözleşme olarak nitelemişti AKP. O halde, bunu değerlendirmemiz lazım. Hükümet neler vaat etmişti, neler yaptı? 3-6 ayda tohumluk sanayi desteklenecekti. 6 ayda ürün borsaları geliştirilecekti. 6 ayda çerçeve tarım kanunu çıkarılacaktı. 6-12 ayda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yeniden yapılandırılacaktı. 6-12 ayda tarım bilgi sistemi oluşturulacaktı. Daha doğrudan gelir desteği kayıt sistemini oluşturamadınız, önceki Hükümetler oluşturamamıştı, siz de oluşturamadınız. Transgenik bitkilere ilişkin yönetmelik çıkarılacaktı, çıktı mı? 12 ayda ekolojik, organik ürünlere ilişkin kanun çıkarılacaktı. Hükümet 24 üncü ayını bitirdi, 3 üncü yılına girdi. Tarım ürünleri sigortası kanunu çıkarılacak ve uygulama planı hazırlanacaktı. Daha, burada, sayacağım çokça taahhüt var, bunların hepsinde de, aşağı yukarı 6 ay, 12 ay gibi, birkismında da sürekli denilmek suretiyle, sürekli devrim gibi bir sürekli tarım reformu, sürekli faaliyet, sürekli çalışma gibi bir takım mesajlar veriliyor; ama, bunların hiçbirinin gerçekleşmediğini görüyoruz.

✓ **2001 YILI ÜRÜNÜNÜN SATIŞINDAN ELDE EDİLEN 220 TRİLYON LİRA İLE DON OLAYI NEDENİYLE MEYDANA GELEN ZARARIN ÖDENMEYEN KISMI OLAN 270 TRİLYON LİRANIN ÖDENEBİLMESİ İÇİN 490 TRİLYON LİRALIK (490 MİLYON YTL) BİR ÖDENEĞİN BÜTÇEYE KONULMASI İÇİN M.AKİF HAMZAÇEBİ VE ARKADAŞLARI TARAFINDAN VERİLEN ÖNERGE KOMİSYON GÖRÜŞMELERİ SIRASINDA AKP GRUBUNCA KABUL EDİLMEMİŞTİR.**

SORULAR

- ✓ Uygulanan IMF politikalarının, tarım sektörünü dikkate almadığını görüyoruz. IMF politikalarıyla bizim tarım sektörünü ayakta tutmamız mümkün değildir. IMF'nin birinci önceliği faiz dışı fazlayı tutturmaktır, Türkiye'nin borç ödeme kabiliyetini devam ettirebilmek için yüzde 6,5 oranında bir faiz dışı fazla vermesi zorunludur; ama, gördüğünüz gibi faiz dışı fazlaya en büyük katkıyı veren iki kalemden birisi de tarım sektörüdür. Böyle gidersek, tarım sektörü ve çiftçi ayakta kalmayacak, yerlere serilecek, sizlerin takdirine sunuyorum.
- ✓ Fiskobirlik'in 2001 yılı ürününden stoklarında olup, normal olarak yağlığa gitmek üzere ayırdığı yaklaşık 104 bin ton fındığın satılması nedeniyle Hazineye intikal ettirilen, yaklaşık 220 trilyon liralık bir bedeli fındık üreticisine, bundan dolayı uğradığı zararına karşılık olmak üzere ödemeyi düşünüyor musunuz?
- ✓ Destekleme Fiyat İstikrar Fonundan tarımsal birliklere açılan kredilerin faiz oranı şu anda yüzde 25'tir. Enflasyonun geldiği düzeyler bellidir. Yüzde 25'lik

faiz oranının indirilmesine her ne kadar Hazine'den Sorumlu Bakan yetkiliyse de siz de bu alanın bir ilgili bakanı olarak bu faizin indirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız, konuyu ilk Bakanlar Kurulu toplantısında bir gündem maddesi olarak gündeme getirecek misiniz?

- ✓ Avrupa Birliği Komisyonunun düzenlemiş olduğu Etki Raporunda Fırat ve Dicle Nehirlerinin sularının gelecekte Avrupa Birliği açısından taşıdığı öneme vurgu yapılarak, “Bu suların uluslararası yönetimini Avrupa Birliği düşünmelidir” şeklinde bir değerlendirme, düzenleme var, bir tavsiye mahiyetinde. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kamuoyunun bilgisine sunulur.

NOT: 2005 Mali Yılı Bütçesinin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmelerine ve M. Akif HAMZAÇEBİ'nin konuşma metninin tamamına

<http://www.tbmm.gov.tr/butce/htm/pbk23112004.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.

DON NEDENİYLE YAPILAN ZARAR TESPİT ÇALIŞMALARI VE ÖDEMELERE İLİŞKİN TABLO

İLLER	TESPİT EDİLEN TOPLAM ZARAR BEDELİ (MİLYAR TL.)	TESPİT EDİLEN TOPLAM ZARARDA İLLERİN PAYI (%)	ÖDENMESİNE KARAR VERİLEN MİKTAR (MİLYAR TL.)	TOPLAM ZARARIN KARŞILANMA ORANI (%)	TOPLAM ÖDENEN MİKTAR (MİLYAR TL.)	TOPLAM ÖDENEN MİKTAR İÇİNDE İLLERİN PAYI (%)	ÖDEME YAPILAN ÇİFTÇİ SAYISI
GİRESUN	141.753	22,6	80.123	56,5	12.018	27,5	35.307
ORDU	320.116	51,1	160.185	50,0	24.027	54,9	70.714
SAMSUN	74.287	11,9	33.918	45,7	5.087	11,6	14.922
TRABZON	90.195	14,4	17.400	19,3	2.610	5,9	14.007
TOPLAM	626.351	100	291.626		43.742		134.950

Tarım Bakanlığınca 626 trilyon lira olarak belirlenen toplam zararın Giresun'da yüzde 56,5'i, Ordu'da yüzde 50'si, Samsun'da yüzde 45,7'si, Trabzon'da ise yüzde 19,3'ü karşılanacaktır. Burada iller arasında adaletsiz bir dağılım yapılmıştır. Trabzon'a karşı açık bir haksızlık söz konusudur. Toplam ödenen miktarlar itibariyle yapılan sıralamada Trabzon yüzde 5,9 ile en son sıradadır.